

ПЕРЕДУМОВИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

О. Д. Витвицька, доктор економічних наук, професор

Обґрунтовано роль узгоджених дій на загальноєвропейському рівні щодо підвищення ефективності та результативності інновацій. Визначено особливості й методи трансферу та комерціалізації інноваційної продукції в європейських мережах. Розкрито їх роль у забезпеченні інноваційного розвитку економіки ЄС.

Інноваційна продукція, європейський досвід комерціалізації, європейські програми, трансферні мережі.

Світові глобальні тенденції характеризуються безпрецедентними проблемами, що потребують інноваційних рішень. Повернення високого рівня зайнятості населення, протистояння кліматичним змінам та просування до енергоефективного суспільства вимагають негайних та добре узгоджених дій. Складна демографічна ситуація потребує розумного використання природних ресурсів. Але, водночас, ці проблеми (перш за все, залежність від викопних видів палива) можуть перетворитися на потужні можливості для розробки інноваційних продуктів і послуг, що створять умови для нових робочих місць та економічного зростання у Європі.

Однак створення інновації – складний процес. Проте, не менш важливим, з точки зору досягнення кінцевого результату, є представлення її на ринку, комерціалізація. Спочатку процес впровадження інновацій може відбуватися на комерційній основі (комерціалізація інновацій). А може здійснюватись і без явних грошей, тобто, відбуватиметься некомерційне впровадження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теорії та практики інноваційного розвитку економіки, становлення інноваційного управління та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності й трансферу технологій досліджували зарубіжні вчені Б. Санто, Б. Твісс, Р. А. Фатхуддінов, Р. Фостер, Ф. Фукуяма, Й. Шумпетер, О. Ю. Юданов, Ю. В. Яковець, а серед вітчизняних – Ю. М. Бажал, В. М. Геєць, С. А. Володін, Г. М. Добров, М. З. Згуровський, М. І. Кісіль, І. І. Лукінов, Б. А. Малицький, М. І. Туган-Барановський.

Мета дослідження – обґрунтування особливостей та методів трансферу й комерціалізації інноваційної продукції у забезпеченні інноваційного розвитку економіки ЄС.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи, що інновація унікальна, а тому індивідуальна, форми її комерціалізації можуть бути

доволі різноманітні. З позицій інноватора, при всьому різноманітті форм, їх можна звести до двох типів, які передбачають:

1. Передачу прав на користування інтелектуальною власністю на основі певних договірних відносин (ліцензійних і безліцензійних).

2. Організацію виробництва продукції та / або надання послуг, у тому числі з утворенням нової юридичної особи або без неї. Природно, можливі найрізноманітніші поєднання. Але в загальному вигляді продається тільки інтелектуальний продукт, що згодом потребує матеріалізації, або ж інновація, вже реалізована в якомусь продукті (товарі, послугі) [1].

Успішний трансфер технологій аж до стадії комерціалізації продукції передбачає постійний багаторівневий обмін інформацією. Цей процес обміну достатньо хаотичний і часто його наслідком бувають несподівані наступні відкриття. Продавець повинен зацікавити потенційного покупця у своєму товарі, показати, що він вигідно відрізняється від інших. Для цього товар повинен краще задовольняти якісь потреби, порівняно з іншими, чи відкрити споживачеві нові потреби, про які той, можливо, навіть і не здогадувався.

Європейські країни також мають знайти адекватну відповідь на проблему утримання та покращення своєї конкурентоспроможності у глобалізованому світі. Економіки, що розвиваються, змінюють засади конкуренції: вони здійснюють перехід від конкуренції за ціною та на основі імітації до інноваційних стратегій. Покращені життєві стандарти у розвинених країнах відкривають нові ринки для європейської продукції, а їхній потенціал розвитку висуває нові можливості для ефективної співпраці.

Узгоджені дії на загальноєвропейському рівні допоможуть у підвищенні ефективності та результативності. Такий ефект можуть спричинити спільні зусилля між державами-членами ЄС, яких вони вже докладають, промисловістю та власне ЄС, як це, наприклад, відбувається у плані Стратегічних енергетичних технологій [2, 3]. Основна слабкість ЄС – це недостатнє інвестування в інноваційну діяльність, особливо з боку приватного сектору. Програми ЄС мають залучити приватні інвестиції та перетворити Європу у більш привабливий для інвестицій регіон.

Загальноєвропейські програми також потрібні для того, щоб стимулювати появу більшої кількості наукових відкриттів світового значення, оскільки вони, конкуруючи на суворіших засадах і з більшістю країн, сприяють підвищенню загального рівня. Інтеграція існуючих стратегій та фінансування на рівні ЄС у процесі виведення продукції на ринок (як це відбувається в Європейських інноваційних товариствах) значно покращить ефективність перетворення знань в інновації, а надання ширшої підтримки інноваційним процесам поза межами власне технологічних питань суттєво підвищить шанси на захоплення ринків для інноваційної продукції.

Останніми десятиліттями відбулися вагомні зміни у середовищі європейських інноваційних програм, які тепер отримують значну частку бюджету ЄС. Проміжні висновки результатів 7 Рамкової Програми [4]

підтверджують її важливу роль у розбудові та підтримці європейських мереж, включаючи як позитивний внесок Інституту Марі Кюрі та інших інфраструктурних організацій, так і нових установ, таких як Європейська дослідницька рада та Програма розподілення фінансових ризиків. Ці оцінки не тільки підтвердили вагомість внеску РП7 у фінансування спільних міжнародних досліджень, а й закликали до створення умов для кращого поєднання між науковими дослідженнями й інноваціями та чіткішої концентрації на принципах досконалості, конкурентоспроможності й суспільної користі.

Проміжні звіти ПКІ [5] також підтвердили доцільність завдань, які стоять перед ПКІ, та ефективність втручання на європейському рівні. Ці оцінки підкреслили важливу роль фінансових інструментів у підтримці МСП, Мережі підприємств Європи (European Enterprise Network – EEN), пілотних проектів з екологічних інновацій та інновацій у галузі ІКТ. Вони також зазначили про необхідність подальшого об'єднання з іншими європейськими програмами, включаючи фонди політики інтеграції.

Європейський інститут інновацій та технології (ЄІТ) [6] – це незалежний орган ЄС, що поєднує вищі навчальні заклади, дослідницькі та ділові кола з метою просування інновацій світового рівня. Він зміцнює зв'язки всередині “трикутника знань” завдяки своїм високоінтегрованим Спільнотам знань та інновацій (СЗІ). ЄІТ намагається зробити інновації привабливими для бізнесу та фінансується з бюджету ЄС (309 млн євро минулого року).

ЄІТ опікується, насамперед, загальносуспільними проблемами, такими, як кліматичні зміни, енергетика та ІКТ, й випробовує нові моделі управління інноваціями за допомогою своїх перших СЗІ у 2011 році. ЄІТ презентував свою Стратегічну програму інновацій, у якій доповів про свої плани розширити коло своєї діяльності як демонстраційного зразка інновацій у ЄС.

У країнах Заходу центральні й регіональні уряди широко практикують об'єднання всіх регіональних ресурсів (державного й регіонального бюджетів, банків і фірм) для вирішення завдань комерційного використання результатів досліджень, проведених у регіонах. З цією метою, держава бере на себе підготовку менеджерів, що, водночас, знають ринок, фінансує витрати на патентування тощо.

Світовий досвід показує, що у сфері комерціалізації результатів наукової діяльності в розвинених країнах проявляється загальна зацікавленість різних структур, погодженість дій парламентів, урядів і приватного бізнесу щодо запровадження пільг для всіх бажаних (із державного й приватного сектору) брати участь у процесі комерціалізації наукового продукту. Максимально заохочуються різні форми взаємодії.

До основних трансферних мереж відносять:

1. *European Business Network (EBN)* – європейська бізнес-мережа, створена в 1984 р. за співпраці Європейської комісії, об'єднує понад 160 бізнес-інноваційних центрів.

2. *Innovation Relay Centers (IRC)* – діяла з 1995 до 2008 р. та об'єднувала понад 70 регіональних консорціумів з 33 країн, які відбирала Європейська комісія на конкурсній основі.

3. *Enterprise European Network (EEN)* – була створена як інтегрована мережа послуг підтримки бізнесу, заснована на досвіді двох мереж з 270 *Euro Info Centers (EIC)* і 250 *Innovation Relay Centers (IRC)*, діяльність яких тривала до грудня 2007 року. Програма CIP – *Competitiveness and Innovation Program* – підвищення конкурентоспроможності підприємств і розвиток інновацій (бюджет 3,621 млрд євро, термін – 2007–2013 рр.).

4. Російська мережа трансферу технологій *RTTN* – створена в 2002 р. Ініціатором створення російської мережі трансферу технологій виступило Міністерство промисловості, науки і технологій РФ за підтримки проекту *TACIS* «Иновационные центры и наукограды». Створено міжнародні сегменти – Франко-російської технологічної мережі – *RFR* (2003 р.); Британсько-російської інноваційної мережі – *BRIN* (2005); Проект *EuropeAid* «Наука и коммерциализация технологий» (2006); Проект *ISTOK.Ru* (2007); Проект *Gate2RUBin* (2008 р.).

Майбутні програми ЄС повинні зосередитися на таких напрямках:

– визначення цілей більш конкретними і поєднання їх із тими видами діяльності, які можуть розраховувати на підтримку таким чином, щоб це не перешкоджало гнучкій відповіді на нові виклики інноваційної політики;

– збільшення доданої вартості та її ефективності. Фінансування досліджень та інновацій у Європі має генерувати більше доданої вартості, підвищувати ефективність використання інших державних та приватних ресурсів і підтримувати стратегічний напрям використання національного та регіонального фінансування, а також розширення сфер діяльності;

– спрощення участі у проектах шляхом зменшення адміністративних перепон, скорочення часу, необхідного для виділення грантів та фактичного надходження коштів;

– підвищення конкурентоспроможності. Досягнення цієї мети передбачає більш широке використання результатів інновацій компаніями, інвесторами, урядовими установами, іншими дослідниками та тими, хто впливає на політику у цій сфері. Це також потребуватиме підтримання інших видів інновацій, таких як соціальні та нетехнологічні інновації, які найчастіше не є результатом дослідницької роботи. Це суттєво пришвидшить прийняття інновацій суспільством та поширить кількість сфер для використання їх результатів, особливо у таких делікатних питаннях, як безпека та нанотехнології.

Згідно з пріоритетами стратегії Європа-2020 і положеннями Угод, Спільна Стратегічна Програма зосередиться на подоланні соціальних проблем, підтримці конкурентоспроможності європейської продукції та вдосконаленні наукової й технологічної бази.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На рівні ЄС, підтримка досліджень та інновацій впродовж усього інноваційного циклу здійснюється через різноманітні програми, які часто функціонують

відокремлено. Спільна стратегічна програма відкриє можливості для перетворення фінансування ЄС у більш привабливу та доступну форму для учасників. Вона також уможливить розробку простішої та більш виваженої структури європейського фінансування, яка б охоплювала повний інноваційний ланцюг.

Список літератури

1. Алфимов Н. Кому управлять наукой / Н. Алфимов // РФФИ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.rfbr.ru/default.asp?doc_id=5392
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ip-centr.kiev.ua>
3. “План Стратегічних Енергетичних Технологій” (План СЕТ) – COM(2007). – 723 с.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/research/evaluations/index_en.cfm?pg=fp7
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/cip/files/docs/interim_evaluation_report_march2010_en.pdf
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eit.europa.eu/>

Обоснована роль согласованных действий на общеевропейском уровне в улучшении эффективности и результативности инноваций. Определены особенности и методы трансфера и коммерциализации инновационной продукции в европейских сетях. Раскрыта их роль в обеспечении инновационного развития экономики ЕС.

Инновационная продукция, европейский опыт коммерциализации, европейские программы, трансферные сети.

The role of concerted action at European level to improve the efficiency and effectiveness of innovation. The features and methods for the transfer and commercialization of innovative products in European networks. Reveal their role in innovative development of the EU economy.

Innovative products, commercialization of European experience, European programs, transfer network.

УДК 336.761

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Л. А. Аврамчук, доцент

А. О. Гавриш, магістр

Розкрито сутність фондового ринку та особливості його функціонування, досліджено основні проблеми українського фондового ринку та наведено шляхи їх вирішення.

© Л. А. Аврамчук, А. О. Гавриш, 2015